

خلور سناریو د نړی د پاره:

د(دوه زره نهم څخه بیا تر دوه زره پنځه ویشتم ۲۰۰۹ بیا تر ۲۰۲۵) میلادی کال نوپوری !

دانترینیت دفارسی سرچینو څخه
ژباړونکی؛ عزیز احمد خوارمل

د فارسی ژبی ژباړونکی چې دانگلیسی ژبی نه یې د نړی د پاره دغه خلور سناریو یې ژباړلی په
دی اړه خپل لړلید دمقدمی په توگه په لاندی ډول سره وړاندی کوی:

د هندوستان دهیواد داستراتیژیکو مسائلو یوه ډله څیړونکی د «استراتیژیک فورسایت ډله»
په نوم سره چې مرکز یې په هند کښی دی اود سیمی د(۵۰) پنځوسو تنو نورو څیړونکو په ملتیا
سره یو څیړنیز رپورت یې د «منځنی ختیځ دشخړو او پانگی اچونو، مصارفو، تاوانونو، وړانیو
او ویجاړیو» په هکله یې لیکلی او خپور کړی یې دی چې خورا ډېر مهم د څیړنو، شینونو،
شمیرنو، ارقامو او یوشمیر جدولونو خپرول دی چې په ځان پسې دورانې، ویجاړی، اقتصادی
، سیاسی، ډیپلوماتیکو، انسانی، نظامی تاوانونه، ټولنیز او سیمیزی شخړی لري اودغه ټول
مسائل یې تر پوره غور، څیړنی او مطالعی لاندی نیولی دي او په دغه څیړنه کې دا ډول پوښتنی
او ځوابونه یې رامنځته کړی دی: ایا په سیمه کښی د سولی رامنځته کیدل شونی کاردی او که نه
؟ هو ددی خلور سناریو د جملی نه یوهم د سولی اودوستی څخه عبارت دی چې په دغه رپورت
کې د(۲۰۰۹م کال څخه بیا تر ۲۰۲۵) میلادی کال نوپوری وړاندوینه یې سوی ده. که څه هم
د واقعیتونو دمخې څخه دهغه جملی نه دغزی جگړه ددی څیړنی د دوهم سناریو د جملی څخه دی
یعنی د سیمی دورانی اود ویجاړی مسئله د واقعیتونو سره نږدی ورپیژنی.

په دی څیړنیز رپورت کې زیار ایستل سوی دی چې دامریکا مخکنی دولت (د جورج بوش) دولت
یې ددی ټولو جنگ جگړو او شخړو رامنځته کوونکی ورپیژندلی دی اونور هیوادونه چې ددی
ټولو جنگ جگړو او شخړو پیلیدونکی وي خصوصاً د اسرائیلو دهیواد نوم یې نه دی اخستی.
په دی څیړنیز رپورت کې لیکل سوی دی، د عراق هیواد چې د تمدنونو د مرکز په توگه د بشر په
پېښلیک (تاریخ) کې دوه ځله وړان او ویجاړ سوی دی:

* لمری ځل: په (۱۲۵۷) میلادی کال کې دمغلو په لاس وړان اود خاورو سره یوشان ته سو.

* دوهم ځل: دامریکائیانو په لاس په (۲۰۰۳) م کال کې وړان سو.

په دی خیرنیزرپوت کې په سیمه کښې د القاعدې د سازمان رامنځته کیدل یې دامریکا د سیاستونو زیږدنه بللی او په برېښه او ښکاره توګه دامریکا سیاستونه یې ترشینونو او ګوت نیونو لاندې نیولی دي.

په دی رپوت کې وشمیرنو، ارقامو، خیرنو او جوړسوی جدولونو ته ډېر ارزښت ورکول سويدي او په یو ډول سره (۹۷) او نهوی معیارونه د شمیرنو، ارقامو د پانګو اچونو، مصارفو د خیرني دپاره تر نظر لاندې نیولی سوی دی ترڅو د دغه مالی مسائلو خیرنه په ډېر خیر سره صورت ومومی او په څرګنده ډول سره هراړخیز خیرنه رامنځته سي.

شمیر او ارقام:

په دی هکله په دی رپوت کې څرګنده سوی دی چې د (۱۹۹۱ م کال څخه بیا تر ۲۰۱۰) میلادی کال پوری د سولی او ثبات دنه شتوالی له کبله د جګړو او شخړو څرخه او مصرف په منځنی ختیځ کې (۱۲) دولسو تریلیونو ډالرو څخه عبارت وو چې د دغو مصارفو څخه لویه برخه یې د عراق وهیواد ته د تاوانو ورسیدل دي چې د همدی شمیرنی د جملی څخه ګڼل کیږی.

په منځنی ختیځ کې د وسلو او نظامی سامان الاتورانیاول دنړی دنورو ځایونو څخه دلته خورازیات دي چې په منځنی ډول سره د کورنی لاسته راوړنو او ګټو څخه ښېرې سلنه (۲۰٪) په سلو کښې ښېرې فیصده) د دوسلیو او نظامی سامان الاتوپه رانیولو پوری اړه لري.

لبنان ددی (۱۲) دولسو تریلیونه څخه تراوسه پوری د سلو (۱۰۰) میلیارډو په شا او خوا کې خپله پانګه او سرمایه یې په سیمه کې د سولی او امنیت د نشتوالی له کبله په جګړو او شخړو کې د لاسه ورکړی او تاوانی سوي دی.

دلبنان هیواد یوازی د (۲۰۰۲) میلادی کال د دودیرش ورځنی جګړی په ترڅ کې (دری اعشاره څلور، ۴، ۳-) میلیارده ډالره یې د لاسه ورکړو او تاوانی سوی، یعنی هرلبنانی او سیدونکی چې په (۲۰۱۰) دوزره لسم میلادی کال کې نړی ته راځی او زیږه ولو کیږی د (۱۱۰۰۰) دیوولسوزرو په شاخوا کې دخپل مالیی او قرض ورکولو دغه اندزه ډالره خپله غاړه باندی لري.

په دی خیرنیزرپوت کې، «دغه ارقام ندی لیکل سوی چې د فلسطینیانو او اسرائیلیانو ترمنځ په شخړو او جګړو کې د دوهمی انتفاضی د پیل څخه شا او خوا (۱۰۰۰۰) لس زره کسه وژل سوی دی او همدارنگه په دی خیرنیزرپوت کې په دی هکله هیڅ یو جمله هم ندی لیکل سويدي چې دغه ټول وژل سوی انسانان فلسطینیان دی او د عربانو او اسرائیلیانو ترمنځ د (۱۹۴۸ م کال څخه تر دا اوسه پوری داویاوزرو (۷۰۰۰۰) څخه بیا تر (۱۱۰۰۰۰) تریوولسوزرو تنو پوری په دی شخړو او جګړو کې وژل سوی دی، یوازی په یوویشتمه پیړی کې د غزی په دوه ویشت ورځنی جګړه کې تر دووزرو (۲۰۰۰) زیات فلسطینیان ووژل سول.

په (۲۰۰۲) م کال کې څرگنده سوی وه چې ډېر تره تريو ميليون (۱۰۰۰۰۰۰) فلسطينيانو اقتصاد ډېر ويجاړه او دولورې سره لاس او گريوان وه.

تر (۲۰۰۷) م کال پورې د اسرائيل دولت شا او خوا (۲۲۱) دوه سوه يوويشت بنارگوتی ترخپل واک او بنکيلاک لاندې په فلسطينی باختري سيمو کښې جوړې کړيدي چې ټول دغه بنارگوتی او کلی هغه ساختمانونه او جوړښتونه دي چې په ختيځ قدس کې جوړسوی اورامنخته سویدی . د (۱۹۷۸، ۱۹۸۲، ۱۹۹۳، ۱۹۹۶، ۲۰۰۶) کالونو په بهير کې د لبنان او د اسرائيلو د هیوادونو ترمنځ د شخړو او جگړو په ترڅ کې (۲۰۰۰) شل زره کسه وژل سوي دي او ددی وژل سوي کسانو لويه برخه او غوټ اکثریت لبنانيان دي .»

هغه څلور سناريو چې مخکې مو وويل د (۲۰۰۹ م کال څخه بيا تر ۲۰۲۵) ميلادی کال پورې دهندي څيړونکو او نورو د باور وړو څيړونکو او شينوونکو له خوا چې د پوره سولې، امنيت او سراسري جگړو ترمنځ په نظر کې نيول سوی دی چې کوم ډول عوامل په دی سناريو کې مهم رول لري په دی ډول سره سې څرگنده کوي:

* لمری عامل: په سيمه کښې د امریکا د نفوذ میزان.

* دوهم عامل: د تیلو او انرژيو دمیزان ارزښت په سيمی ، او په انرژي لرونکو زرمواو سرچينو کښې .

دغه څلور سناريو په لاندی ډول دي:

لمری سناريو :

* په سيمه کښې د بدگمانی پراختيا چې لمرنی رول امریکا په سيمه کښې لوبه وی او ترسره کوي او پرتیلو او انرژيتکو سرچينو باندی په تیکه کولو سره د حياتی سرچینی ترسرلیک لاندی چې په راتلونکی کې دغه ډېر د اړتیا وړ ماده رالېږی .

* نړیوال ټولنه ، د اسرائيل هیواد و دی ته و داره کوي ترڅو د دوو فلسطينی او اسرائیلی گاونډيو هیوادونو و جوړیدلو ، ورامنخته کیدلو او ومنلو ته ځان چمتو کړی او عربی هیوادونه هم مجبوره کوی ترڅو دیو اسرائیلی دولت په شتوالی باندی هرومرو اقرار وکړی .
* همدارنگه د قدس سرلیک هم نامعلومه دی .

* هغه ټاکل سوی مبلغ پیسی (ډالر) د کډوالو او بی ځای سویو فلسطينیانو ته دبیرته راتگ حق په توگه و خپل فلسطينی ټاټوبی او محکومه هم مشخص سوی ندی او نامعلومه دي .

* په سيمه کښې تل پاته اوربند موجود نه دی هرگړې ورامنخته سوی اوربند ترپښو لاندی کیږی .

* د ایران هیواد د اټومی او هستوی ځواک خاوند سوی دی .

* عربی هیوادونه تر دا اوسه پورې یو ډبل سره اختلافونه لري .

- * همدارنگه دسوری هیواد دایران دهیواد سره هم تړونه دی او پراخه اړیکې ورسره لري.
- * په لبنان او عراق کې ډېر پراخ مذهبی اختلافونه موجود دي .
- * القاعده په اردون او لبنان کې ډېری ستونزې یې رامنځته کړې دي او حماس نور نو کمزوره سوي دی او په سمیه کښې نه دسولې اونه دجگړې وضعیت او حالت واکمن دی .

دوهمه سناریو :

- * په ټولو ځایونو کښې شخړې او آخ او ډب رامنځته سویدی او مخ پر ډېریدو دي .
- * امریکا لاتر اوسه پوری دنړۍ لمړۍ واکمن هیواد دی او تیل لاتراوسه هم دانرژۍ اصلی سرچینه ده .
- * فلسطینی ډلې دهر ډول دیوی منځلاری دحل لار په وړاندې مخالفت کوي ځکه چې هروخت دوي دناکامی اوماتي سره مخامخ سوی دی .
- * دحماس ،فتح اودالقاعدی غورځنگونه کمزوره سویدی .
- * دایران هیواد دیوی بلی نوي ډلې څخه ملاتړ کوی .
- * داسرائیل دولت دبنارگوټوپه جوړه ولو سره ادامه ورکوي اودسویلی افریقا داپارتاید په شان یونظام یې جوړکړی اورامنځته کړی دی .
- * دسیمې نظامی بودجه او پانگه دنسپرسلنی (نسپر فیصده ۲٪) څخه و(۱۵٪) وپنځلس فیصدوته ملی گټوته زیاتوالی رامنځته کوی .
- * دایران اواسرائیلوترمنځ په اټومی او هستوي جگړه کې شا اوخوا پنځوس میلیونه خلک وژل کیږی .
- * اسرائیل په لبنان کې د فلسطینی ډلو اود فلسطین په خاور کې د فلسطینیانو سره په افراطی ډول سره شخړې او کړنې ترسره کوي .
- * دمصر، اردون ،عراق اودلبنان دهیوادونو سیاسی اودل او جوړښت بدلون یې موندلی اوبدلون مومی .

درېمه سناریو :

- * دسیمې دټولو سیاسی معادلاتو بدلون .
- * داقتصادی کړکېچ له کبله دامریکا نفوذ به په سیمه کښې راتیت سوی اولاهم راتیتيږی اودروسی هیواد دنړۍ لمړی واک به وگرځي .
- * دوه اسرائیلی اوفلسطینی هیوادونه دروسی په ملاتړ باندی ،یو یهودی اسرائیلی هیواد اوبل عربی فلسطینی هیواد به جوړیږی اورامنځته کیږی چې هر دواړه به په هغه کې برابر اویوشان ته حقونه ولري .

* د عراق ، لبنان او د سوری هیوادونه به په خپل کورنی خپل منځی گډو دیو او شخړو کې به سره اخته وي .

څلرمه سناریو :

- * دیوی بنی لیدنی سناریو چې نړی شوقطبی دی .
- * امریکا دروسی ، چین ، اروپا ، جاپان ، ایران ، هند ، ترکی ، سویلی افریقا او د برازیل په نړیوال رول باندی به اقرار وکړي .
- * دانسانی ټولنی دانرژيود سرچینوپه اړه ، دهغو انرژيوشخه لکه د لمر دانرژي ، د بادونواو موجونود انرژيوشخه په بنکلی ډول سره به گټه واخستل سي .
- * واسرائیلیانو او فلسطینیانو ته به د (۱۹۶۷) میلادی کال دپلواو سرحداتو پر بنسټ دوه هیوادونه جوړیږی اورامنځته کیږی ، او د عربانو او اسرائیلیانو ترمنځ اقتصادی مرسته ولوړی کچی ته رسیږی .
- * ایران او سعودی عربستان د مذهبی کړکیچونو د ټیټه ولو ، رالږولو او دمخ نیوی په سبب د سیمی په هیوادونو کې یو د بل سره گډی او یوشانته شوراگانی جوړه وي اورامنځته کوي .

اخیکلیک : د قطر نیوز شخه